

Світлана ПОТАПЧУК,

orcid.org/0000-0002-7907-3565

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Національного університету водного господарства та природокористування

(Рівне, Україна) *s.s.potarchuk@niwmt.edu.ua*

Ірина ВЕТРОВА,

orcid.org/0000-0003-3673-7082

кандидат педагогічних наук, доцент,

професор кафедри практики англійської мови і методики викладання

Рівненського державного гуманітарного університету

(Рівне, Україна) *irvetr@ukr.net*

ПРЕЦЕДЕНТНІ ФЕНОМЕНИ У ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ФОНДАХ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

У пропонованій статті розглядається специфіка переходу прецедентних феноменів (ПФ) у фразеологічні фонди англійської та української мов. В ході дослідження розглянуто поняття прецедентного феномену, типи прецедентних феноменів (прецедентне ім'я, прецедентна ситуація та прецедентне висловлювання) і способи їх фразеологізації з огляду на відмінність у структурі.

Предметом дослідження стали національно-прецедентні ПФ (відомі середньому представнику англо-американської або української лінгвоспільноти, входять в національну когнітивну базу) як репрезентанти національної культури. Матеріал дослідження становлять фразеологічні одиниці англійської та української мов, що містять компонент-прецедентний феномен загальною кількістю 119 од. (76 одиниць в англійській мові та 43 – в українській).

Виявлено, що значення фразеологізму з компонентом-прецедентним ім'ям утворюється на основі диференційної ознаки, яка містить характеристики об'єкта (риси характеру, зовнішність) або актуалізується через прецедентну ситуацію. Фразеологізмами стають прецедентні імена, які максимально відповідають уявленням представників англійської та української лінгвоспільнот про певні характеристики об'єкта. Ті з них, що стали фразеологічними одиницями, є носіями еталонних ознак, з якими співставляються аналогічні ознаки інших об'єктів в англійській та українській лінгвокультурах. Мінімізовані знання про конкретну ситуацію (історичну чи віртуальну), співставлені з системою оцінок етносу, стають підґрунтям утворення фразеологізмів, побудованих на основі прецедентних ситуацій. Прецедентні висловлювання закріплюються у фразеологічному фонді шляхом переосмислення прямого значення та збереження знань про прецедентний феномен. Мовна поведінка орієнтована на інваріант, що зберігається в когнітивній базі, а складовими останньої є не особисті знання та уявлення окремих індивідів, а мінімізовані національно-детерміновані інваріанти їх сприйняття.

Ключові слова: прецедентний феномен, прецедентне ім'я, прецедентне висловлювання, прецедентна ситуація, фразеологічна одиниця.

Svitlana POTAPCHUK,

orcid.org/0000-0002-7907-3565

PhD in Philology,

*Associate Professor at the Foreign Languages Department
National University of Water and Environmental Engineering
(Rivne, Ukraine) s.s.potapchuk@nuwm.edu.ua*

Iryna VIETROVA,

orcid.org/0000-0003-3673-7082

PhD in Pedagogy, Associate Professor,

*Professor at the Department of English Language Practice and Teaching Methodology
Rivne State University of the Humanities
(Rivne, Ukraine) irvetr@ukr.net*

PRECEDENT PHENOMENA IN THE PHRASEOLOGICAL FUNDS OF THE ENGLISH AND UKRAINIAN LANGUAGES

The article examines the specifics of the transition of precedent phenomena (PP) into the phraseological funds of the English and Ukrainian languages. In the course of the study the concept of a precedent phenomenon, types of precedent phenomena (precedent name, precedent situation and precedent statement) and methods of their phraseologisation in view of the difference in structure were considered.

The subject of the study is the national-precedent PP (known to the average representative of the Anglo-American or Ukrainian linguistic community, included in the national cognitive base) as representatives of the national culture. The research material presents phraseological units of the English and Ukrainian languages containing a component-precedent phenomenon totaling 119 units (76 units in English and 43 in Ukrainian).

It was clarified that the meaning of a phraseological unit with a component-precedent name is formed on the basis of a differential feature that contains the characteristics of the object (personality, appearance) or is actualized due to a precedent situation. Those precedent names that correspond as much as possible to the ideas of representatives of the English and Ukrainian language communities about certain characteristics of the object can become phraseological units. Precedent names-phraseologisms have reference features, with which similar features of other objects in English and Ukrainian linguistic cultures are compared. Minimized knowledge about a specific situation (historical or virtual), compared with the system of evaluations of ethnicity, becomes the basis for the formation of phraseological units built on the basis of precedent situations. Precedent statements are fixed in the phraseological fund by metaphorization of the direct meaning and preserving knowledge about the precedent phenomenon. Speech behavior is focused on an invariant stored in the cognitive base, and the components of the latter are not the personal knowledge and ideas of an individual, but minimized nationally determined invariants of their perception.

Key words: *precedent phenomenon, precedent name, precedent situation, precedent statement, phraseological unit.*

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Об'єктом досліджень лінгвокультурології є взаємодія культури – історичної пам'яті народу – та мови, що виступає транслятором культурної інформації, а основним завданням – аналіз культурно-мовної компетенції членів певного етносу. Це зумовлює пріоритетність досліджень культурної семантики мови у вітчизняному і зарубіжному мовознавстві (М.Ф. Алефіренко, І.О. Голубовська, В.В. Жайворонок, Т.В. Радзієвська, Г.Г. Слишкін, Г.М. Яворська). Принципово важливим для лінгвокультурології є те, що взаємний вплив мови і культури відбувається на рівні свідомості. У свідомості культурна інформація обробляється і систематизується; свідомість визначає вибір мовних засобів, які застосовуються в конкретній комунікативній ситуації. Одиницями-репрезентантами культури виступають прецедентні феномени

(ПФ), відомі значній частині лінгвоспільноти, які є актуальними в когнітивному плані та постійно відтворюються у мові. Прецедентні феномени як компонент знань, що є складовою когнітивної бази етносу, стали предметом дослідження мовознавців наприкінці ХХ століття. Вони розуміються як ядро когнітивної бази носіїв культури, є невід'ємною складовою спілкування людей, а їх некоректне вживання або незнання призводить до порушення взаєморозуміння у процесі міжкультурної комунікації. Саме тому дослідження прецедентних феноменів є завжди на часі. У нашому дослідженні ми спираємось на визначення ПФ, запропоноване О. Селівановою: «компонент знань, позначення та зміст якого добре відомі представникам певної етнокультурної спільноти, актуальний й використаний у когнітивному й комунікативному плані» (Селіванова, 2006: 492) та класифікацію ПФ, запропоновану В.В. Крас-

них (Красних, 2002: 47-49), а саме: прецедентні імена, прецедентні висловлювання, прецедентні ситуації та прецедентні тексти.

Питання про співвідношення фразеологічних одиниць і ПФ лишається дискусійним. Обидва явища мають однакові характеристики, а саме: апеляція до певного прототипу, метафоричність, відтворюваність, експресивний ефект, здатність представляти стереотипну ситуацію. Водночас, їх структура, походження, властивості суттєво відрізняються. З іншого боку, результати досліджень фразеологічних фондів англійської та української мов засвідчують наявність в них фразеологізмів, які або співвідносяться з прецедентними феноменами, або містять ПФ у своєму складі. Шляхи переходу прецедентних феноменів у фразеологічні фонди англійської та української мов недостатньо вивчені, що і зумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Поняття прецедентності у лінгвістичному розумінні запропонував Ю.М. Караулов. Він називав прецедентними тексти, що є значущими для особистості в пізнавальному та емоційному планах, мають надособистісний характер (тобто, добре відомі широкому колу людей), звернення до яких постійно відбувається в процесі комунікації. Подальший розвиток теорія прецедентності здобула у працях В.Г. Костомарова, Д.Б. Гудкова, В.В. Красних, І.В. Захаренко, Г.Г. Слишкіна (Гудков 1999; Красних 2002; Захаренко та ін. 2015; Слишкін 2000) та інших мовознавців, які розробили поняття «прецедентний феномен» та класифікували ПФ на прецедентні імена (імена відомих людей, літературних персонажів, назви артефактів, пов'язані з відомим текстом або прецедентною ситуацією), прецедентні ситуації (реальні події або такі, що належать віртуальній реальності мистецтва), прецедентні висловлювання (репродукований продукт мовномисленнєвої діяльності: дитячі віршики, цитати, афоризми тощо) і прецедентні тексти (відомі твори, актуалізовані в інших текстах: пісні, тексти реклами та ін.). Вважається, що термін «прецедентний феномен» має більш широке значення, однак достатності в його тлумаченні нема. Зазвичай до прецедентних відносять такі феномени: 1) добре відомі усім представникам лінгвоспільноти; 2) актуальні в когнітивному плані; 3) до яких постійно відбувається апеляція в мові представників етносу (Красних, 2002: 44-45). Суттєвими характеристиками ПФ є відтворюваність, інваріантність, «персоніфікованість», аксіологічна маркованість, еталонність.

У сучасному мовознавстві теорія прецедентності розробляється в комунікативно-прагматичному (функціонування прецедентних ПФ у мові носіїв) та лінгвокогнітивному (сприйняття та інтерпретація носіями мови у процесі комунікації) аспектах. Вивчення прецедентних феноменів є актуальним напрямком мовознавства, в руслі якого здійснено багато вітчизняних та зарубіжних досліджень, присвячених актуалізації ПФ у різножанрових дискурсах, зокрема, політичному, рекламному та медійному (Ф.С. Бацевич, А.А. Берестова, І.В. Богданова, І.О. Голубовська, Ж.В. Колоїз, С.В. Лазаренко, І.В. Лесик, Л.Й. Меркотан, Н.В. Кондратенко, М.В. Рослицька, О.О. Селіванова, Н.В. Слухай та ін.).

У статті ми ставимо за мету проаналізувати специфіку переходу прецедентного феномену (імені, ситуації, висловлювання) у фразеологічний фонд мови, з огляду на відмінність структури зазначених типів ПФ. Дослідження фразеологічних одиниць, які містять у своєму складі прецедентний феномен, засвідчують, що переважно фразеологізуються універсально-прецедентні феномени, утворені на основі міфологічних, біблійних, античних текстів і прецедентних ситуацій (*Achilles' heel*, *поцілунок Іуди*, *сізіфова праця*), тобто такі, що входять в «універсальну» когнітивну базу. У розвідці ми не брали до уваги такі фразеологізми. Предметом дослідження стали національно-прецедентні ПФ (відомі середньому представнику англо-американської або української лінгвоспільноти, входять в національну когнітивну базу) як репрезентанти національної культури. Фактичний матеріал становлять фразеологічні одиниці англійської та української мов, що містять компонент-прецедентний феномен загальною кількістю 119 од. (76 одиниць в англійській мові та 43 – в українській).

Виклад основного матеріалу дослідження.

Фразеологічні фонди англійської та української мов багаті на фразеологізми, які або співвідносяться з прецедентними феноменами, або містять ПФ у своєму складі. Наприклад: англ. *Peeping Tom, Jekyll and Hyde, Rip Van Winkle, go Yorkshire; come from Wigan*; укр. синдром *баби Палажки* і *баби Параски*, *Триндичиха*, *Проня Прокопівна*.

Процес входження прецедентних феноменів у фразеологічний фонд мови відбувається у два етапи. Спочатку виникає і закріплюється певна одиниця (ім'я, текст), до якої надалі неодноразово звертаються носії мови і культури. Таким чином, текст або ім'я стають елементами когнітивної бази середнього представника певної лінгвоспільноти, тобто, прецедентним феноменом. На другому

етапі відбувається фразеологізація ПФ; така одиниця входить у фразеологічний фонд мови, відповідно, стає фразеологізмом, водночас залишаючись прецедентним феноменом. Наприклад, вираз *night of the long knives* позначає прецедентну для британської лінгвокультури історичну ситуацію, коли у 472 році саксонці під керівництвом Хенгіста запросили на пир знатних представників кельтських племен, де їх підступно вбили (ТЕТМ, 2002: 105). Вираз *night of the long knives* уперше вживається в «Історії бритів» (1138 р.) Гальфрідом Монмутським, де він у такий спосіб описує дану подію, оскільки бритів зарізали вночі довгими сакськими ножами. Як фразеологічна одиниця вираз має значення “ruthless purge, terror, cabinet reshuffle” (ТЕТМ, 2002:105), і в сучасній історії пов’язується, як правило, з двома подіями: масштабною перестановкою в Кабінеті Міністрів Великої Британії 13 липня 1962 року: *This was on ‘the night of the long knives’, when Macmillan dismissed seven of his Cabinet* (GS) та подіями в Німеччині 30 червня – 2 липня 1934 року, коли відбулася розправа А. Гітлера над командуванням СА: *But Rothermere’s action was mainly caused by ... the link in the public mind between its political creed and the far more sinister and violent events of the Night of the Long Knives of 30 June 1934 in Germany* (FB).

Розглянемо особливості входження різних типів прецедентних феноменів у фразеологічний фонд мови. Прецедентне ім’я, висловлювання, ситуація відрізняються за структурою, отже, з’ясуємо, яким чином ця різниця прослідковується у відповідних фразеологізмах.

Прецедентне ім’я (ПІ) – це індивідуальне ім’я, пов’язане з широко відомим текстом або прецедентною ситуацією. На відміну від власного імені, воно позначає конкретну людину, подію, місце. Прецедентними є тільки ті індивідуальні імена, які входять до когнітивної бази етносу; тобто, інваріантне уявлення про «культурний предмет», що вони позначають, є спільним для всіх представників лінгвокультурної спільноти і сприймається як зразок властивостей, притаманних групі об’єктів; при цьому ПІ не втрачають своєї індивідуальності (Красних, 2002: 126). У вузькому розумінні (Гудков 1999) до категорії ПІ відносять індивідуальні імена, пов’язані з відомими літературними текстами (англ. *Don Juan, a Shylock*, укр. *Котигорошко*) та реальною чи міфічною ситуацією, яка є підґрунтям виникнення ПІ (англ. *Harry Potter, Morton’s fork, Hobson’s choice*, укр. *козак Мамай*); у широкому (Красних 2002) – до ПІ належать різні типи власних імен (антропоніми, гідро-

німи, топоніми, етніми) та загальні імена, що мають культурну, історичну, суспільну значущість (англ. *Watergate*, укр. *Золота Орда*). У нашому дослідженні ми дотримуємось широкої інтерпретації ПІ.

Структуру прецедентного імені складають диференційні ознаки (ядро інваріанта сприйняття ПІ) та атрибути (периферія) (Красних, 2002: 48). Диференційні ознаки, як правило, містять характеристики об’єкта (риси характеру, зовнішність) або актуалізуються через прецедентну ситуацію.

Коли ПІ входить у фразеологічний фонд мови, розширюється коло об’єктів, які воно позначає, і послаблюється зв’язок з прецедентною ситуацією або текстом, де воно уперше було зафіксоване як стійкий зворот. Але особливістю фразеологізації прецедентних феноменів є те, що в когнітивній базі носіїв мови асоціативний зв’язок з прецедентним текстом або ситуацією певною мірою зберігається. Так, у ПІ така здатність зумовлюється закріпленням за ним певного значення: номінативного – називає об’єкт, позначений іменем; денотативного – містить характерні риси, що відображають культурно-історичну інформацію, пов’язану з первинним референтом (фіксується в словниках культури) та сигніфікативного, що пов’язане з наявністю в імені понятійного компонента. Наприклад, вираз *Jekyll and Hyde* має значення “double character; person with two very different sides to their personality, alternating between good and evil” (ТЕТМ, 2002: 829). Доктор Джекіл – головний персонаж повісті Роберта Льюїса Стівенсона «Химерна пригода з доктором Джекїлом та містером Гайдом». Отже, ПІ *Jekyll and Hyde* як фразеологізм позначає не тільки відомого літературного персонажа, але і будь-яку людину, в якій поєднуються протилежні сторони: світла й темна. Відповідно, *баба Палажка і баба Параска*, як фразеологізм, що має значення: «сварливі баби», «пересічні люди», «сварка» (Лукаш, 2017: 48); «язикатий, чванливий, пихатий» (ФСМ, 1999: 16) асоціюються у представника української лінгвоспільноти не тільки з персонажами повісті І. Нечуя-Левицького.

Особливістю функціонування прецедентного імені є те, що воно вживається як складний знак, оскільки, окрім низки значень, має певний інваріант сприйняття, що стоїть за іменем «предмета» (Красних, 2002: 83). У наведених прикладах має місце апеляція до диференційних ознак ПІ, які складають ядро інваріанта його сприйняття. Значенням фразеологізму стає основна диференційна ознака (характеризує об’єкт за рисами характеру (англ. *Scrooge, Lady Macbeth, a Cromwell in pet-*

ticoats), зовнішності (англ. *Marquis of Granby*) поведінкою (англ. *Peter Pan, Pollyanna*; укр. *Голохвастов, Проня Проконівна*)), яка в першу чергу асоціюється у носіїв мови з даним ім'ям і позначає, як правило, людину певного характеру, зовнішності або поведінки. Так, диференційна ознака прецедентного імені *Lady Macbeth*, що характеризує об'єкт за особливостями поведінки і характеру, зумовила значення фразеологізму, утвореного від цього ПІ: "a type of a hard and ambitious woman, usually manipulating a weaker husband" (ТЕТМ, 2002: 831). Одарка і Карась – персонажі першої української опери С. Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм». Диференційна ознака, що актуалізується через прецедентну ситуацію сварки і характеризує об'єкт за особливостями поведінки, вмотивувала значення фразеологізму *Одарка і Карась* – «сімейна пара, що свариться» (Лукаш, 2017: 186).

Отже, фразеологізмами стають ПІ, які максимально відповідають уявленням представників англійської та української лінгвоспільнот про певні характеристики об'єкта. Прецедентні імена, що стали фразеологічними одиницями, є носіями еталонних ознак, з якими співставляються аналогічні ознаки інших об'єктів в англійській та українській лінгвокультурах. Вони не потребують коментарів, пояснення ситуації, в якій вживаються, є самодостатніми

Прецедентна ситуація (ПС) – це «ідеальна», еталонна ситуація, що мала місце в реальній дійсності (історична прецедентна ситуація), або така, що належить віртуальній реальності створеного людиною мистецтва, наприклад, літератури. Така ситуація добре відома носіям певного ментально-лінгвального комплексу, є актуальною в когнітивному плані, до неї часто звертаються в комунікації представники відповідних лінгвокультурних спільнот. Прикладами ситуації першого типу можуть бути англ. *send to Coventry, meet his Waterloo, wear Hector's cloak, do a Dunkirk, Hobson's choice*, укр. *Золота Орда, Гетьманщина, як Мамай пройшов*. Як приклади літературних ПС можна навести ситуації, описані у таких творах, як "Robinson Crusoe", "Alice in Wonderland", "Peter Pan", «Тарас Бульба», «За двома зайцями», «Наталка Полтавка» та багатьох інших працях класичної англійської та української літератури, дитячих віршах, казках тощо. ПС зберігається в когнітивній базі носія лінгвокультури як інваріант сприйняття, який містить певні мінімізовані й національно детерміновані знання про саму ситуацію, що включають й конотації, пов'язані з даною ситуацією. Інваріант сприйняття ПС вби-

рає в себе як знання про певну конкретну ситуацію, так і попередній досвід лінгвокультурної спільноти, представлений у системі уявлень і оцінок, є квінтесенцією розуміння «доброго і поганого» і в цьому смислі наближається до архетипу (Красних, 2002: 61). Розглянемо, яким чином інваріант ПС зберігається в когнітивній базі етносу. Так, фразеологічні одиниці *wear Hector's cloak* зі значенням "the reward of treason" і *take Hector's cloak* – "deceive someone who has trusted you" виникли на основі конкретної історичної ситуації, що мала місце у Британії у XVI сторіччі, йдеться про Північне повстання 1569 року. Гектор Армстронг зрадив Томаса Персі, який був ключовою фігурою цього повстання, за винагороду. Отримані гроші не пішли йому на користь, оскільки він помер у злиднях (ТЕТМ, 2002: 63). В аксіологічній картині світу англійської лінгвоспільноти зрада – це зло, отже, сумний кінець життя Гектора Армстронга – справедлива кара за підступне дійство. З історичної точки зору, сама ситуація ширша і драматичніша, але в когнітивній базі англійського етносу відбулася мінімізація понятійного об'єму реальної ситуації до рівня прецедентної, зумовлена існуючою системою уявлень і оцінок, що призвело до виникнення фразеологічних одиниць на позначення зради, підґрунтям для яких стала прецедентна історична ситуація.

Прецедентне висловлювання (ПВ) – це продукт мовленнєво-розумової діяльності, закінчена і самодостатня одиниця, що може бути представлена як: 1) прецедентний текст (або його частина), наприклад, дитячі вірші, прислів'я; 2) мовна одиниця (словосполучення, речення), що асоціюється з прецедентною ситуацією. Це складний знак, значення якого відрізняється від простої суми значень його компонентів. ПВ може мати як предикативну структуру (англ. *It takes two to tango; Take it or leave it; Don't trouble trouble until trouble troubles you; Elementary, my dear Watson; To be or not to be*; укр. *Взула і забула; куди Макар телят не ганяв; Борітеся – поборете; Тиха вода береги ломить; Баба з возу – кобилі легше; Горбатого могила не направить*), так і структуру без формально вираженого предиката (англ. *on the side of the angels; not the only pebble on the beach*; укр. *ангельський голос, а чортова натура; кров не водиця; катюзі по заслугі*). За критерієм автономності щодо джерела походження, прецедентні висловлювання поділяються на неавтономні та автономні. Прикладами прецедентних висловлювань першого типу є цитати з відомих творів класиків української та світової літератури: В. Шекспіра, П. Мирного, Т. Шевченка та ін. (англ. *To be*

or not to be? укр. *Хіба ревуть воли, як ясла повні?*). Прецедентні висловлювання другого типу функціонують як незалежні від текстів (прецедентних чи неprecedентних) одиниці дискурсу (за *царя Гороха, п'яте через десяте*). В когнітивній базі представників етносу ПВ зберігаються у вигляді кліше, тому фразеологічні одиниці, утворені від них, переважно відтворюють їх структуру або є частиною прецедентного висловлювання.

ПВ має свою структуру: 1) поверхнєве значення, яке дорівнює сумі значень компонентів висловлювання; 2) глибинне значення, що є семантичним результатом сполучення компонентів ПВ і не дорівнює сумі значень його компонентів; 3) системний смисл, який складають глибинне значення висловлювання та знання прецедентного феномена (текста або ситуації) і конотацій, пов'язаних з ним (Красних, 2002: 101). Наприклад, в діалогах: *Alan: You're always arguing! Stop arguing all the time. Jane: I can't argue all by myself. It takes two to tango. Fred: Did you hear? Janice got herself pregnant. Jill: Well, she didn't do it all by herself. Takes two to tango, you know* (DAI, 2005: 357) вживається фразеологічна одиниця *it takes two to tango*, що утворилась від прецедентного висловлювання. Аналізоване ПВ має поверхнєве значення, що дорівнює сумі значень його компонентів, і глибинне значення, що є семантичним результатом сполучення його компонентів. Глибинне значення ПВ відображене в його ідіоматичному значенні “you cannot isolate one when the other is also involved; you cannot blame the pregnancy solely on the man (or the woman)” (TETM, 2002: 899); “some things cannot happen by one person acting alone” (DAI, 2005: 357). В системному смислі ПВ об'єднуються його глибинне значення і знання як прецедентного текста-джерела пісні, яку виконував Луї Армстронг, і яка була дуже популярною в 1930-х роках. У такий самий спосіб переосмислюється українське ПВ *лупайте сю скалу*. Системний смисл включає глибинне

значення “продовжувати наполегливо працювати” і знання джерела походження ПВ – вірша Івана Франка «Каменярі»: *Бо не навчився поки читати мови знаків. Топчешся перед входом на одному місці. Інколи берешся у стіні вибивати власні двері. Думаєш, майже за Франком, «лупайте сю скалу». Та коли вже зовсім знесилений, бо і мозолі на руках, ногах, спині, душі болять, кидаєш під ноги сокиру, приходить прозріння: слід просто зробити крок у навстіж розчинені двері* (<http://uacorus.org/Kyiv/ua>). Як бачимо, семантична структура фразеологізмів, що утворились від прецедентних висловлювань, містить усі три рівні смислової структури ПВ.

Отже, результати нашого дослідження уможливили такі **висновки**. Прецедентні феномени – це потужний засіб збереження культурної пам'яті етносу. Мовна поведінка орієнтована на інваріант, що зберігається в когнітивній базі, а складовими останньої є не особисті знання та уявлення окремих індивідів, а мінімізовані національно-детерміновані інваріанти їх сприйняття. ПФ відрізняються за структурою, що зумовлює різні шляхи їх переходу у фразеологічний фонд. Переносне значення фразеологізму з компонентом-прецедентним ім'ям утворюється на основі диференційної ознаки, яка містить характеристики об'єкта (риси характеру, зовнішність) або актуалізується через прецедентну ситуацію. Така ознака пов'язується з ПІ і стає компонентом фразеологічної одиниці. Мінімізовані знання про конкретну ситуацію (історичну чи віртуальну), співставлені з системою оцінок етносу, стають підґрунтям утворення фразеологізмів, побудованих на основі прецедентних ситуацій. Прецедентні висловлювання закріплюються у фразеологічному фонді шляхом переосмислення прямого значення та збереження знань про прецедентний феномен.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку вважаємо аналіз шляхів переходу у фразеологічний фонд прецедентних текстів.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

ФСУМ – Фразеологічний словник української мови / укл.: В.М. Білоноженко. Київ: Наукова думка, 1999. 984 с.

DAI – McGraw-Hill's Dictionary of American Idioms and Phrasal Verbs / ed. R.A. Spears. New York: The McGraw-Hill Companies, Inc., 2005. 2080 p.

TETM – A Thesaurus of English Traditional Metaphors / ed. P.R. Wilkinson. L. & N.Y.: Routledge, 2002. 777 p.

GS – Judge H. A generation of schooling: English secondary schools since 1944. Oxford: OUP, 1984. P. 1–98. URL: <https://www.english-corpora.org/bnc/> (Last accessed: 06.02.2023).

FB – Thurlow R. Fascism in Britain: a history, 1918–1985. Oxford: Blackwell, 1987. P. 22–118. URL: <https://www.english-corpora.org/bnc/> (Last accessed: 06.02.2023)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богданова І. В. Сугестивний потенціал прецедентних одиниць в українському медійному дискурсі початку XXI ст.: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Вінниця, 2016. 22 с.
2. Гудков Д. Б. Прецедентное имя и теория прецедентности: монография. Москва: Изд-во МГУ, 1999. 152 с.

3. Захаренко І.В., Красных В.В., Гудков Д.Б., Багаева Д.В. Прецедентное высказывание и precedentное имя как символы precedentных феноменов. *Язык, сознание, коммуникация*. Вып. 1, 2015. С. 95–100.
4. Красных В. В. Этнопсихолінгвістика і лінгвокультуро́логія. Москва: ИТГДК «Гнозис», 2002. 284 с.
5. Лукаш Г. П. Словник конотативних власних назв. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 280 с.
6. Приповідки або українсько-народна філософія / за ред. В.С. Плав'юка. Едмонтон: Асоціація Українських Піонерів Альберти, 1998. 352 с.
7. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
8. Слышкин Г. Г. Лингвокультурные концепты precedentных текстов в сознании и дискурсе: монография. Москва: Academia, 2000. 139 с.
9. Cambridge International Dictionary of Idioms / ed. E. Walter. Cambridge: Cambridge University Press. 587 p.
10. Dictionary of Idiomatic English Phrases / ed. J.M. Dixon. London, Edinburgh and New York: T. Nelson and sons. 1891. 384 p.
11. The Oxford Dictionary of Allusions / ed. A. Delahunty, Sh. Dignen. New York: Oxford University Press, 2001. 453 p.
12. The Oxford dictionary of quotations / ed. E. Knowles. Oxford: Oxford University Press, 2014. 1768 p.

REFERENCES

1. Bohdanova I. V. Suhestyvnyi potentsial pretsedentnykh odynyts v ukrainskomu mediinomu dyskursi pochatku XXI st. [The suggestive potential of precedent units in Ukrainian media discourse at the beginning of the 21st century]: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.01. Vinnytsia, 2016. 22 s. [in Ukrainian]
2. Hudkov D. B. Pretsedentnoe imia i teoriya pretsedentnosti [Precedent name and the theory of precedent]: monohrafiya. Moscow: Yzd-vo MHU, 1999. 152 s. [in Russian]
3. Zakharenko Y.V., Krasnykh V.V., Hudkov D.B., Bagaeva D.V. Pretsedentnoe vyskazyvanie i pretsedentnoe imia kak simvoly pretsedentnykh fenomenov [Precedent statement and precedent name as symbols of precedent phenomena]. *Язык, сознание, kommunikatsiya*. Вып. 1, 2015. С. 95–100. [in Russian]
4. Krasnykh V. V. Etnopsikholingvistika i lingvokulturologiya [Ethnopsycholinguistics and linguoculturology]. Moscow: ITGDK «Gnozis», 2002. 284 s. [in Russian]
5. Lukash H. P. Slovyk konotatyvnykh vlasnykh nazv [Glossary of connotative proper names]. Vinnytsia: DonNU imeni Vasylia Stusa, 2017. 280 s. [in Ukrainian]
6. Prypovidky abo ukrainsko-narodna filosofii [Proverbs or Ukrainian folk philosophy] / za red. V.S. Plaviuka. Edmon-ton: Asotsiatsiia Ukrainykykh Pioneriv Alberty, 1998. 352 s. [in Ukrainian]
7. Selivanova O.O. Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia [Modern linguistics: a terminological encyclopedia]. Poltava: Dovkillia-K, 2006. 716 s. [in Ukrainian]
8. Slyshkin G. G. Lingvokulturnye kontsepty pretsedentnykh tekstov v soznaniyi i diskurse [Linguistic and cultural concepts of precedent texts in consciousness and discourse]: monografia. Moscow: Academia, 2000. 139 s.
9. Cambridge International Dictionary of Idioms / ed. E. Walter. Cambridge: Cambridge University Press. 587 p.
10. Dictionary of Idiomatic English Phrases / ed. J.M. Dixon. London, Edinburgh and New York: T. Nelson and sons. 1891. 384 p. [in English]
11. The Oxford Dictionary of Allusions / ed. A. Delahunty, Sh. Dignen. New York: Oxford University Press, 2001. 453 p.
12. The Oxford dictionary of quotations / ed. E. Knowles. Oxford: Oxford University Press, 2014. 1768 p.